

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SOŁTYS

O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Można powiedzieć, że gdyby nie nasi zachodni sąsiedzi, to nie mielibyśmy ani jednego sołtysa w Polsce... SOŁTYS bowiem to dawne, średniowieczne zapożyczenie niemieckie. Staroniemiecka forma schultheiße (obecnie Schultheiß) była określeniem osoby odpowiedzialnej za wyznaczanie innym właściwych im obowiązków, powinności i świadczeń, co wynikało już z samej nazwy: średniowiecznoniemieckie schult / schulde (obecnie Schuld) oznacza 'powinność, obowiązek' oraz 'dług', a dawne heizen znaczyło 'nakazywać, polecać'. Do XIII-wiecznej polszczyzny forma ta dotarła wraz z kolonizacją niemiecką i od razu przekształciła się w postaci: szołtysz, szołtys, szałtys, sołtes i zachowane do dzisiaj SOŁTYS.

Pierwotnie SOŁTYS był to 'dziedziczny właściciel majątku, otrzymanego od pana feudalnego w zamian za lokację wsi na prawie niemieckim', a także 'przewodniczący wiejskiej ławy sądowej i zarządzający wsią z ramienia feudała'. Po XVI w. znaczenie i obowiązki SOŁTYSA nieco się zmieniły - był to już nie dziedziczny, lecz czasowo sprawujący funkcję, wybierany 'zwierzchnik administracji wiejskiej, mianowany przez właściciela wsi'. Do dziś w definicji SOŁTYSA zachował się jej główny składnik 'organ administracji wiejskiej' (choć oczywiście nie ma już właścicieli wsi).

Sołecka rodzina wyrazowa powstała na gruncie polskim po zmazurzeniu pierwotnej „szumiącej” postaci SZOŁTYSZ / SZOŁTYS do SOŁTYS i ucięciu podstawy (wyrazu, a nie wynagrodzenia): sołt-: sołtetstwo > sołectwo, sołetski > sołecki.